

Romániában nem volt forradalom, de leverték (2016, az ötvenhatos magyar forradalom emlékére)

2016. január 9., szombat, [Élő múlt](#) A Háromszék már az idei esztendő első lapszámaitól kezdve folytatni kívánja dokumentumsorozatát az erdélyi, romániai '56-ról, így tisztelegve mindazok előtt, akik teljes mértékben azonosultak a magyar forradalom eszméivel, először „hallották meg a tigris karmaiba esett énekesmadár sikolyát”, rendszerellenes szervezkedések, szervezkedési kísérletek egész sorát kezdeményezték, tiltakoztak a román kommunista diktatúra jogtiprásai és a kisebbségi elnyomás ellen.

A romániai '56-os szervezetek, szervezkedési kísérletek nem csak a magyarországi forradalom és szabadságharc recepciójaként formálódtak, Stefano Bottoni összegzése szerint „önálló történelmi relevanciával bírnak.” A Bolyai Tudományegyetemen ötvenhatos tevékenységéért hét év börtönbüntetéssel sújtott Dávid Gyula irodalomtörténész főszerkesztésében 2006-ban megjelent 1956 Erdélyben. Politikai elítéltek életrajzi adattára 1956–1965 című kötet (a Polis Könyvkiadó és az Erdélyi Múzeum Egyesület gondozásában) több mint ezernégyszáz politikai elítélt legfontosabb adatait tartalmazza. A periratok további tanulmányozása nyomán az életrajzi adattár folyamatosan gyarapszik, hamarosan szükségessé válik a bővített kiadás megjelentetése. Az 1956-os magyar forradalom és nemzeti szabadságharc – az első győztes antikommunista forradalom (bár a győzelem csak tizenkét napig tartott) világtörténelmi nóvum! – erdélyi, romániai visszhangja sokkal átfogóbb volt, szélesebb társadalmi csoportokat érintett, mint ahogy az a kollektív emlékezetben él! Abban egyetértek a kiváló történésszel, Stefano Bottonival, hogy 1956-ban Erdélyben a forradalom elmaradt, de abban nem, hogy nem volt „romániai '56”, és nem volt „erdélyi magyar '56”! (Papp Zsolt Attila: 1956 Erdélyben: a forradalom elmaradt, de a megtorlás nem)

Abban is – bizonyára – egyetértünk, hogy a romániai, erdélyi '56 sajátos volt, számos régióban a magyar forradalom és nemzeti szabadságharc leverése után, a brutális retorzió közepette indult, éveken át tartott, tömegeket mozgatott meg, papírra rögzítették programjukat.

Romániában valóban nem volt a magyarországihoz hasonló, tömegeket megmozgató, országos szintű politikai programokat megfogalmazó belső ellenzéki szembenállás, forradalmi fegyveres harc, a tankok sem dübörögtek a nagyvárosok utcáin, de voltak olyan szervezkedések, tervezetek, amelyek nemcsak a létező szocializmust akarták megreformálni, hanem annak radikális megdöntését tűzték ki célként.

Az idei esztendő kiváló lehetőséget biztosít, hogy tovább folytassuk a fontosabb szervezkedések, koncepciók bemutatását. A magyar forradalom leverése ürügyet jelentett a nemzeti kommunizmus útjára lépett román hatalom számára: a példátlan retorzió nemcsak a román belső ellenzékét próbálta likvidálni, hanem a magyarság, de a német anyanyelvűek, zsidók, szerbek szinte minden társadalmi rétegét súlyosan érintette, pusztítóan fenyegette. Elegendő az 1959. évi brassói, később kiváló irodalmi alkotások egész sorát eredményező íróperre – „a társadalmi rend elleni szervezkedés” vádjával Andreas Birkenert és Wolf von Aichelburgot huszonöt, Georg Schelget húsz, Hans Bergelt tizenöt, Harald Siegmundot tíz év kényszermunkára ítélték, a vád egyik tanúja, Eginold Schlattner, akit később szintén elítéltek feljelentés elmulasztásáért, két önéletrajzi regényben is beszámolt

ügynökmúltjáról! – vagy az 1954-ben kezdődött, a romániai zsidóság nemzetközi hírnevű személyiségei ellen indított tömeges „cionista” perekre utalnom. Cionizmus ürügyén 5020, a német nemzeti szocializmussal való kapcsolatért 4645, a szerb nacionalizmussal és Titóval való szimpatizálásért 1644 személyt tartottak nyilván: megfigyelték és követték őket.

Sajnos sem az államközi, sem a diplomáciai kapcsolatokban nem kamatoztatják: 1956 a román–magyar együttélés kiemelkedő időszaka! Bukarestben már a magyar forradalom első napjaiban röpcédulák jelentek meg, a diákok egy csoportja 1956. november 4-ére utcai tüntetést kezdeményezett, de a securitate beépült a szervezők csoportjába és a kezdeményezőket – köztük Paul Goma, Alexandru Ivasiuc, Ștefan Augustin Doi-naș később ismertté vált írókat –, valamint az Egyetem téren gyülekezőket 1956. november 5-én letartóztatták és elítélték. A karhatalom és a tüntető diákok közötti egyetlen nyílt összecsapásra Temesvár központjában került sor. Az Aurel Baghiu, Caius Muțiu, Teodor Stanca, Nagy László, Heinrich Drobny vezette temesvári, román többségű műegyetemi hallgatók az 1956. október 30-án tartott nagygyűlésen követeléseiket tizenkét pontban fogalmazták meg. A pontok majdnem azonosak voltak a szegedi, budapesti egyetemisták által megfogalmazottakkal. Követelték: a szovjet csapatok azonnali kivonását Romániából, gazdasági kapcsolatokat minden országgal, beleértve a kapitalista országokat is, hozzák nyilvánosságra a Románia által aláírt gazdasági szerződések, Sztálin személyi kultuszának felszámolását, mivel Romániában csak mímelték a személyi kultusz eltörlését. Továbbá: az orosz nyelv kiiktatását a felsőfokú oktatás kötelező tantárgyainak sorából, a marxizmusórák számának csökkentését, a parasztokat sújtó kötelező termény- és húsbeszolgáltatás eltörlését, a munkásosztályt megnyomorító normák eltörlését, a munkások fizetésének emelését, a fizetési adók eltörlését, egyetemi autonómiát. Elítélték a szovjet csapatok magyarországi katonai intervencióját. (Romániában sajátos kommunista nemzetépítés zajlott. 1954 és 1956 között felszámolták a román gazdaságra meghatározó befolyást gyakoroló szovjet-román vegyes vállalatokat, a szovromokat, a szuverenitás visszanyerése érdekében 1955 nyarán Emil Bodnăraș hadügyminiszter azzal a váratlan kéréssel fordult Hruscsov szovjet pártfőtitkárhoz: engedélyezze a szovjet csapatok kivonását Romániából!)

A securitate alakulatai 1956. október 30-án a műegyetemi nagygyűlés után körülvették és elszigetelték a temesvári Műegyetem épületét. Megkezdődtek a tömeges letartóztatások. Mintegy 2500 egyetemistát tartóztattak le, teherautókra kényszerítették, majd a magyarországi szovjet katonai intervenció miatt üressé vált kisbecskereki szovjet laktanyába szállították. Azok az egyetemi hallgatók, akiket nem tartóztattak le, másnap, 1956. október 31-én Temesvár központjában tüntetést szerveztek. A letartóztatottak szabadon bocsátását követelték. Nyílt összecsapásra került sor a diákok és karhatalmisták között. Gyorsított eljárással, a Büntető Törvénykönyv 327. szakasza előírásai alapján – nyilvános izgatás vádjával – 29 egyetemi hallgatót és két tanársegédet állítottak hadbíróság elé, három hónaptól nyolc évig tartó börtönbüntetéssel sújtották őket. Az eddigi kutatások eredményei szerint összesen nyolcvanegy román anyanyelvű egyetemi hallgatót, gimnazistát, értelmiségit ítéltek el a magyar forradalom eszméivel való azonosulásáért! Teodor Stanca, a temesvári műegyetemi hallgatók tüntetésének egyik főszervezője 2008-ban Csíkszeredában Sólyom László akkori magyar államelnöktől vehette át a Magyar Köztársaság Arany Érdemkereszt kitüntetését. A román falvakban ma is úgy emlegetik: a magyar forradalomnak köszönhetően szűnt meg a kötelező termény- és húsbeszolgáltatás! **(folytatjuk)**

[Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára](#)

[14 órája](#) · [Budapest](#) ·

Romániában nem volt forradalom, de leverték

Tófalvi Zoltán írása az 1956-os magyar forradalom romániai hatásáról.

A témához lásd még:

Az 1956-os forradalom visszhangja a szovjet tömb országaiban
szerkesztette:

RAINER M. JÁNOS

SOMLAI KATALIN

BUDAPEST, 2007

1956-OS INTÉZET

MIHAELA SITARIU:

Temesvár, 1956. október 30–31.

Egy diákmozgalom okai és következményei 47-53. oldal

DÁVID GYULA:

Az elhúzódó retorzió típusai és nagyságrendje Romániában
az 1956-os forradalom leverése után 292-303. oldal

IOANA BOCA:

Az 1956-os forradalom utáni Románia

A román hatóságok fellépése a diáktüntetésekkel szemben 304-314. oldal

[http://epa.oszk.hu/ .../0.../00014/pdf/Evkonyv56_14_2006-2007.pdf](http://epa.oszk.hu/.../0.../00014/pdf/Evkonyv56_14_2006-2007.pdf)